

Beslutningsforslag nr. B 98. Fremsat den 25. februar 2003 af Jytte Andersen (S), Povl Qvist Jørgensen (S), Lone Møller (S), Peder Sass (S), Frode Sørensen (S), Arne Toft (S) og Jytte Wittrock (S)

Forslag til folketingsbeslutning om teaterpolitik

Folketinget pålægger hermed regeringen at fremsætte lovforslag om en revision af teaterloven i indeværende folketingsår efter følgende retningslinjer:

1. Den kunstneriske udvikling af teatret skal sikre, at teatret har den værdi og betydning for samfundet og samfundsudviklingen, som er grundlaget for dansk teaterpolitik. Der bør foretages en revision af teaterloven, der sikrer, at dansk teaterpolitik hviler på klare kvalitetskrav og klare principper for alsidighed i udbuddet.
2. Den kvalitative og kunstneriske vurdering af de støttede teaterinstitutioner skal sikre befolkningen mulighed for kunstnerisk oplevelse og deltagelse. Teatret skal bidrage til samfundets selvrefleksion og selvkritik, og teatrets oplysende og identitets- og værdiskabende funktion skal videreudvikles.
 - a) På baggrund af de kvaliteter og den alsidighed, teatret skal have, skal der opstilles klare kriterier for den kunstneriske og udviklingsmæssige kvalitet af teatrene, som skal danne grundlag for de bevillinger, der ydes de statsstøttede institutioner. Bevillingerne til de enkelte teatre skal være behæftede med klare krav om kunstnerisk profil, udbud og alsidighed.
 - b) Armslængdeprincippet i teaterlovgivningen skal opretholdes. Det skal sikres, at det er fagudvalget for teater i Kunstrådet, der har den bevillingsmæssige kompetence.
3. Der skal fortsat arbejdes for en demokratisering af teaterkulturen gennem lige adgang til teater for befolkningen.
 - a) Tendensen til socialt betingede kulturvaner samt udhulingen af abonnementsordningen aktualiserer behovet for en ny og mere fleksibel abonnements- og formidlingsordning.
 - b) For at øge tilgængeligheden til teater for børn og unge skal kulturindsatsen på daginstitutionsområdet og i skole- og uddannelsessystemet intensiveres. Via et tættere samarbejde mellem skole- og uddannelsesområdet og kulturområdet skal børns og unges muligheder for og adgang til teateroplevelser og teater/dramaundervisning forbedres.
 - c) Rammerne for en intensiveret teater/kulturindsats på arbejdspladser og i erhvervslivet skal forbedres for at bidrage til en udligning af de sociale skel i publikumsgrupperne og forbedre tilgængeligheden.
 - d) Den geografiske spredning af teaterudbuddet i provinsen skal sikres. Der skal opstilles klare retningslinjer for teaterforeningernes rolle og funktion og stilles krav om en intensiveret formidlingsindsats i provinsen.
4. Der skal gennemføres konkrete initiativer med henblik på at forbedre teatrenes økonomiske situation.
 - a) Succeskriterierne for teatrene skal ikke alene basere sig på belægningsprocenter, da dette intensiverer konkurrencen mellem teatrene og får udviklingen af dansk teaterkunst til at foregå på forkerte præmisser.
 - b) For at sikre de enkelte teatre midler til kunst og udvikling skal de bevillinger, der tildeles de enkelte teatre, opdeles i bevillinger til drift og administration henholdsvis kunst og udvikling.

- c) For i højere grad at skabe økonomisk sikkerhed for de enkelte teatre skal der opstilles retningslinjer for nye ledelses- og bestyrelsesstrukturer. Der skal opstilles klare udvælgelses- og ansvarsprocedurer for teatrenes ledelser og bestyrelser, og der skal udvikles metoder og igangsættes initiativer med henblik på kompetenceudvikling og uddannelse af teaterledelser.
 - d) Der skal etableres en solidaritetspulje til brug for teatre, der har lidt økonomiske tab.
 - e) For at kunne vurdere situationen for det samlede teaterlandskab og de enkelte institutioner på et pålideligt grundlag skal der i fremtiden udarbejdes og opstilles statistikker for det samlede teaterlandskab, det vil sige en samlet oversigt over både statsstøttede, private og ikke statsstøttede teatre, der gør rede for antal forestillinger, publikum og økonomisk situation.
5. Teaterloven skal understøtte muligheder for samarbejde i teaterlandskabet.
- a) I sammenhæng med, at konkurrencesituationen mellem teatrene forbedres, skal der arbejdes hen imod en struktur i teaterlandskabet, der understøtter samarbejde.
 - b) Det skal vurderes og analyseres, i hvor høj grad der er muligheder for samarbejde om økonomi/administration, udvikling/produktion og kapacitet/udstyr mellem grupper af teatre, der enten geografisk eller repertoiremæssigt kan have fordel af ressourceuddeling.

Bemærkninger til forslaget

Den nuværende teaterlov er oprindelig fra 1963, men er siden revideret mere end ti gange. Lovens formål er dels at sikre udbuddet og den kunstneriske kvalitet i udviklingen af teatret og dels en geografisk spredning af aktiviteter og dækning af forskellige publikumgruppers behov.

Lovens formål udtrykker de væsentligste principper i dansk kulturpolitik: en sikring af kunstens og kulturrens kvalitet og udvikling som led i samfundsudviklingen samt en demokratisering af kulturen gennem størst mulig adgang for alle til kulturaktiviteter. Disse principper skal til enhver tid varetages i den konkrete udformning af kulturpolitikken, hvorfor det er nødvendigt løbende at vurdere og forholde sig kritisk til, om lovgivningen på et givet kulturpolitisk område rent faktisk understøtter de funktioner, som området er tillagt, og skaber økonomiske og organisatoriske rammer for en fortsat udvikling og demokratisering.

Der er ikke foregået nogen samlet teaterpolitisk diskussion siden lovrevisionen i 1990. Den aktuelle debat om tilstanden i dansk teaterliv udtrykker derfor klare ønsker fra teatermiljøets side om en gennemgribende revision af den nuværende teaterlov. Mange af de problemer, der gør sig gældende i teatermiljøet i dag, er et resultat af, at miljøet er underlagt en lovgivning, der er udviklet i en tid, hvor omstændigheder og vilkår var væsentligt anderledes end i dag.

De udfordringer og problemer, der møder teatermiljøet i dag, kan opridses som følgende:

- Traditionelle kunstarter som teatret udfordres i højere og højere grad af massemedierne og den kommercielle underholdningskultur. En kommerciel teaterindustri er vokset frem, som har økonomisk og kapacitetsmæssig styrke til at tiltrække et stort publikum.
- Både det samlede teatermiljø og de enkelte teatre bliver i dag bedømt på belægningsprocenter, det vil sige deres evne til at tiltrække publikum til forestillingerne. Dette kriterium er problematisk. Belægningsprocenten siger ikke umiddelbart noget om teatrets eller forestillingernes kunstneriske og udviklingsmæssige kvalitet, men i højere grad noget om

et teaters evne til at tiltrække publikum på kommerciel basis. Dette trækker udviklingen af teatret i den forkerte retning i forhold til teaterlovens formål om kunstnerisk og kvalitetsmæssig udvikling af teatret.

- Som en konsekvens af det store fokus på belægningsprocenter og den øgede kompleksitet i teatermiljøet og som resultat af den relativt trængte økonomiske situation, som teatrene står i, indtager økonomi og administration en uforholdsmæssig stor rolle i driften af teatret. Tid og midler, der skulle udnyttes til udvikling og skabende kunst, bliver i stedet brugt til administration.
- Den konkurrenceprægede situation, der præger teatermiljøet, resulterer i en opsplitning og fragmentering af miljøet. De enkelte teatre og institutioner bliver i alt for høj grad fokuseret på egen overlevelse, hvilket er en stor barriere for en mere homogen og tværgående struktur i miljøet, der kan danne grundlag for mere samarbejde i form af samproduktioner og fælles udbud.
- Samtidig resulterer konkurrencesituationen i en begrænset udviklingsmæssig alsidighed og bredde i teaterlandskabet, der ikke sikrer det brede teaterudbud, der er nødvendigt for en stadig og større tilstrømning af publikum.
- Der er stor uklarhed omkring udvælgelses- og ansvarsprocedurer for teaterledelser og -bestyrelser.
- Teaterpublikummet er stadig elitært. Det er primært folk med højere uddannelse og indkomst, der benytter teaterudbuddet.

Økonomi

Dansk teater har store kvaliteter og potentialer. Danmark har det største antal teatergængere pr. indbygger i Europa, og flere produktioner har nydt international succes.

Imidlertid har de seneste års nedskæringer og fokuseringen på belægningsprocenter samt udhulingen af abonnementsordningen på grund af befolkningens svigtende anvendelse skabt store økonomiske problemer for mange teatre.

Det betyder, at alsidigheden i og kvaliteten af teaterudbuddet er forringet og ikke efterlevs i henhold til teaterloven:

Teatrene skal tilføres økonomiske midler, der modsvare udhulingen af abonnementsordningen, samlet 22,5 mio. kr. fra 1997/1998 – 2001/2002. Derudover ønsker forslagsstillerne at tilføre teatermiljøet yderligere 20 mio. kr. til udvikling, jf. ændringsforslag til finanslov 2003, både for at sikre bevarelse og udvikling af teatret og for at sikre publikum bedre teatermuligheder og -oplevelser.

Bemærkninger til forslaget enkelte bestemmelser

Ad 1:

Teaterlovens formål er at skabe de bedste betingelser for den kunstneriske og kulturelle udvikling af dansk teater – både på kort og på længere sigt. Den kunstneriske udvikling af teatret sikrer, at teatret har den værdi og betydning for samfundet og samfundsudviklingen, som er grundlaget for dansk teaterpolitik. Teaterpolitikken og teaterloven skal til enhver tid skabe rammerne for denne udvikling og afspejle og understøtte *kvalitet* og *alsidighed* i teaterlandskabet.

Socialdemokraterne mener, at det er nødvendigt at præcisere, hvad der er teater i teaterlovens forstand, og dermed, hvilke teatre der skal støttes. Kriterierne for en sådan definition skal basere sig på kvalitet og alsidighed, der sikrer publikum oplevelser og valgmuligheder. Et alsidigt teaterlandskab spænder fra det grænsebrydende og udviklende teater til det rent underholdende eller æstetiske teater. En teaterlovgivning skal understøtte bredden og alsidigheden i det samlede teaterudbud. Dette gøres ved at støtte det teater, der vanskeligt overlever i konkurrencen med det underholdende.

Den generelle samfundsudvikling og kulturudbuddet har ændret sig markant siden udviklingen af den nuværende teaterlov og ændret forholdene og vilkårene for det danske teaterlandskab. Der er behov for en revision af teaterloven, som afspejler og tager højde for den udvikling, der er sket i samfundet, i kunsten, i kulturen og i befolkningen.

Kulturaktiviteter har en almen samfunds-mæssig betydning, som rækker ud over den umiddelbare nytte og glæde, som publikum har af en oplevelse. Kulturaktiviteter har en substantiel betydning for mennesker og samfund. Kulturaktiviteter udvikler mennesker og bidrager til fællesskabet i et samfund ved at skabe identitet og værdier, menneskelig udvikling og et fælles kulturelt grundlag.

Det kulturelle miljø har betydning for holdninger, arbejdsmotivation, kreativitet m.m., hvilket er vigtigt for den økonomiske udvikling. De kulturelle forhold kan med andre ord motivere og udløse handlinger, der er rettet mod omstilling og nyskabelse. På denne måde virker kulturen som en vigtig drivkraft i samfundets udvikling.

Med den generelle samfundsudvikling er der sket en opsplitning af majoritetskulturen i Danmark. Kultur repræsenterer i dag forskellige generationer og sociale og etniske grupper m.v. I dag skal kulturpolitikken ikke bare skabe rammerne for den enkeltes menneskelige udvikling, men også skabe rammerne for respekt af forskellige kulturer og grupper i samfundet, det vil sige tolerance, viden, indsigt og værdier i et komplekst samfund.

Udviklingen af en ny teaterlov skal være et reelt alternativ til den eksisterende. En ny teaterpolitik skal bygge på visioner og ikke på justeringer i det nuværende system.

Ad 2:

a) Teatret har en samfundsmæssig og velfærdsøkonomisk betydning og funktion. Det er nødvendigt at sikre eksistensen af de teatre, der opfylder denne funktion. En kvalitativ vurdering af det offentligt støttede teater er essentiel for at sikre, at den oplysende og identitets- og værdiskabende funktion opretholdes.

Traditionelle kunstarter som teatret udfordres af massemedier og underholdningskultur, ligesom en kommerciel teaterindustri er vokset frem. Hvis udviklingen fortsætter, bliver det traditionelle teater led i en underholdningsindustri, hvor kunsten og modsætningerne udlignes i konkurrencen om publikum, og hvor teatret mister sin funktion som samfundsudviklende institution.

En af konsekvenserne af den aktuelle udvikling er, at de fleste statsstøttede teatre har lagt sig i den udviklingsmæssige »midterbane«. Det vil sige, at teatrene producerer og udbyder relativt ensartede forestillinger for ikke at risikere en nedgang i publikum og støtte. Dette er en udvikling, der går imod en alsidighed i teaterlandskabet og -udbuddet. For at rette op på denne udvikling og samtidig sikre alsidigheden er det nødvendigt, at de enkelte teatre har en klar profil, f.eks. ny dansk dramatik, klassisk teater, børneteater, politisk teater osv. Derfor skal der stilles krav til de statsstøttede teatre om en klar profil og et udbud i overensstemmelse med denne profil.

Hvad angår alsidigheden, er der en fødekæde i teaterlandskabet. Det betyder, at hvert enkelt teater udviklingsmæssigt og kunstnerisk repræsenterer et led i

den fødekæde, der samlet udgør teaterlandskabet. Udover at sikre alsidigheden genererer hvert led, det vil sige hvert teater, publikum; des større alsidighed og udbud des flere publikummer. Derfor er det vigtigt, at der ikke lukkes teatre, samt at eksisterende scener udnyttes bedst muligt.

b) I dansk teaterpolitik benytter man »armslængdeprincippet« i relationen mellem dem, der vurderer kvaliteten af teaterkunsten, og dem, der bevilger midlerne til samme. Dette sker for at sikre, at teatret kan fungere på egne præmisser inden for de økonomiske og politiske rammer. I forbindelse med etableringen af det nye kunstråd skal det sikres, at det er fagudvalget for teater, der har den bevillingsmæssige kompetence.

Ad 3:

a) Et centralt spørgsmål i kulturpolitikken har til enhver tid været lighedsbestrebelse – hvordan man sikrer lige adgang til kultur for alle og størst mulig kulturel frihed for den enkelte – og dermed undgår kulturelt betingede sociale skel i samfundet. Et af de primære velfærdsøkonomiske argumenter for offentlig kulturstøtte er derfor princippet om omfordeling af offentlige goder – det vil i dette tilfælde sige lige muligheder i befolkningen for adgang til teaterudbud og -aktiviteter.

Dette princip er søgt varetaget gennem decentralisering af kulturinstitutioner, billettilskud til forskellige publikumsgrupper osv.

Siden 1960'erne er der i vid udstrækning foregået en demokratisering af kulturudbuddene. Dog viser flere undersøgelser, at teaterpublikummet stadig er meget elitært: Det er primært folk med højere uddannelse og indkomst, der benytter teaterudbuddet. Derudover viser udviklingen, at teaterabonnementsordningen gradvis udhules, og at ordningen på flere områder virker mod sin oprindelige hensigt. Derfor er der grund til en revurdering af abonnementsordningen, jf. Socialdemokraternes netop fremsatte beslutningsforslag om revision af teaterabonnementsordningen.

b) Uddannelse er en af de primære faktorer for kulturvaner, og kulturvaner etableres tidligt i livet. Derfor er der behov for en intensiveret kulturindsats via daginstitutionsområdet og skole- og uddannelsessystemet, gennem et tættere samarbejde mellem Kulturministeriet og Undervisningsministeriet. En forbedret kulturindsats i skolerne kunne komme til udtryk i for eksempel dramaundervisning og anden inddragelse af teater i undervisningen.

Ligeledes skal turnéteater til skoler og uddannelsesinstitutioner styrkes og målrettes.

Der skal støttes op om og skabes rammer for initiativer både i teatermiljøet og på arbejdspladserne til brug af teater i arbejdsplads- og erhvervsudvikling. Dette skal ske både ved, at mulighederne for at anvende dramatiske værktøjer i udviklingsforløb på arbejdspladserne forbedres, og ved, at der skabes bedre mulighed for, at teateroplevelser kan være en del af virksomhedernes personalepolitik. Drama og teater kan med stor fordel anvendes i udviklingsprocesser i virksomheder. Forumteater, professionelle skuespillere i aktivt samspil med medarbejdere og ledelse, kan have en ny udviklende betydning for de involverede, og teatret får en helt ny skueplads i samfundet. Det vil kunne skabe et større engagement og stærkere samvær medarbejdere og ledelse imellem.

c) For at sikre den geografiske spredning af teaterudbuddet er det nødvendigt, at tilgængeligheden og formidlingsindsatsen i provinsen sikres. Teaterforeningerne har en væsentlig rolle i formidlingen af teatret i provinsen. Det er nødvendigt, at det entydigt formuleres, hvilken rolle og funktion teaterforeningerne skal have i fremtiden. Derudover er der stort behov for en professionalisering af teaterforeningerne.

Endvidere skal der skabes bedre muligheder for, at teaterforestillinger kan komme på turné over hele landet.

Ad 4:

a) I dag er der et uforholdsmæssigt stort fokus på de enkelte teatres belægningsprocenter. Teatrene bliver i vid udstrækning bedømt på deres evne til at trække publikum til forestillingerne – og det samlede teaterlandskab bliver ligeledes vurderet på, i hvor stor udstrækning et større eller et mindre publikum benytter sig af udbuddet fra én sæson til en anden. Denne fokusering er problematisk: Belægningsprocenten siger ikke umiddelbart noget om teatrets eller forestillingens kvalitet, hvad angår udviklingen af kunsten og tilskuerne. Derfor er den kvalitative vurdering i bevillingsprocessen essentiel og nødvendig.

b) I den store fokusering på teatrenes belægningsprocenter kommer økonomi og administration til at indtage en uforholdsmæssigt central rolle i driften af teatret. Den tid og de midler, der kunne udnyttes til udvikling og skabende kunst, bliver i stedet brugt til administration. Derfor er det vigtigt, at der i en ny teaterlov skelnes klart mellem bevillingerne til administration og henholdsvis kunst og udvikling.

I forbindelse med denne adskillelse af bevillingerne skal det tydeliggøres, hvilke udgifter der skal betegnes som administrative, for på denne måde at sikre det enkelte teater et basisbeløb til drift og administration.

De bevillinger, der ydes det enkelte teater ud over administrationsbevillingen, skal udelukkende gå til kunst og udvikling og være behæftede med krav om kvalitet og udbud i overensstemmelse med teatrets profil.

c) Der skal opstilles retningslinjer for nye ledelses- og bestyrelsesstrukturer og samtidig opstilles klare udvælgelses- og ansvarsprocedurer.

- Teaterbestyrelserne skal være alsidigt sammensat, således at kompetencerne dækker relevante områder som kunstnerisk indsigt, jura, økonomi, markedsføring m.m.
- Bestyrelserne skal være professionelle og uafhængige, men ikke politiske.
- Den enkelte bestyrelse skal stå til ansvar for teatrets drift samt efterlevelse af målsætninger om profil og udbud samt bredde, repertoire, antal forestillinger, nyforestillinger osv.

– Teaterchefen skal udpeges af og stå til ansvar over for bestyrelsen, og skal varetage teatrets drift i overensstemmelse med målene og teatrets kunstneriske profil. I ansættelsen skal fagudvalget for teater under Kunstrådet involveres.

- Der skal tages initiativer med henblik på kompetenceudvikling og uddannelse af teaterledelser.
- Teatrets ledelse skal desuden stå til ansvar for den fysiske tilgængelighed på teatret.

Ad 5:

a) En revideret teaterlov skal understøtte en mere homogen og tværgående struktur i teaterlandskabet, og der skal skabes muligheder for samproduktioner og fælles udbud. Der skal blandt andet være mulighed for, at flere teatre tilsammen kan varetage et bredt repertoire.

Skriftlig fremsættelse

Jytte Andersen (S):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om teaterpolitik.

(Beslutningsforslag nr. B 98).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.